

Чому Президент Віктор Янукович не виграє вибори 2015 року

Віра Нанівська

По-перше, невиконання Програми економічних реформ спричинить постійну безжалісну критику. Проте Програму і не можна виконати. Причиною є енциклопедичний формат — вона про все.

По-друге, ненавчена та недисциплінована державна служба не розуміє своєї ролі безвідмовних солдатів державної цивільної служби — переводити політичні завдання Президентської програми в адміністративні процедури і негайно їх виконувати. Команда Президента неправильно визначала "ворога". Замість забезпечення точного виконання окреслених завдань всі сили кинуто на знищення рейтингу і впливу політичних опонентів, які насправді не є справжньою загрозою для Президента. Це робиться репресивними методами, що зумовлює супротив і зниження рейтингу влади. Негативна оцінка дій чиновників усіх рівнів змушує людей давати негативну оцінку Президентіві.

По-третє, немає публічної кампанії на підтримку Президента. Готуються виключно "потьомкінські деревні", які потрібної підтримки не дадуть, зате гарантовано призведуть до конфліктів у найближчому майбутньому.

Енциклопедичний формат Програми економічних реформ

Програмою економічних реформ Президент бере на себе зобов'язання, які неможливо виконати. Програма повторює ті самі завдання та лозунги, які переписуються вже 15 років і досі ніколи не були виконані. Це не програма, а енциклопедія щасливого життя. Стовідсотково можна бути впевненим, що ВСІ перелічені цілі та завдання у Програмі повністю виконати немож-

ливо. Це неминуче спричинить жорстку критику Президента за невиконання Програми.

Програма має концентруватися на двох — трьох абсолютних пріоритетних цілях, відомих і зрозумілих кожному українцеві як Президентські цілі. Тоді кожна дію та кожен крок влади люди сприйматимуть як крок до досягнення цих цілей.

Президент постійно заявляє про пріоритет якості життя, але в жодному виступі найближчого оточення Президента, керівництва уряду і партії цей пріоритет не озвучено і не перекладено на реальні кроки, які робитиме їхнє відомство. Тим часом як поліпшення якості життя має обов'язкові умови: запровадження єдиних стандартів з охорони здоров'я та екології, створення робочих місць, адресна соціальна допомога, рівний доступ до якісної середньої освіти, трансформація сотень українських університетів у десятку найкращих університетів Східної Європи, транспорт і інфраструктура, які дадуть змогу збільшити трудову мобільність, безпечні комунальні послуги.

Досягнення кожного з визначених пріоритетів потребує концентрації всіх ресурсів, переформування бюджету під президентські пріоритети та ліквідації розпорошеності бюджетного фінансування.

Недисциплінована державна служба

Нинішні 350 000 державних службовців уособлюють ворогів Президента, які не працюють над виконанням його рішень і низькою якістю надання своїх послуг налаштовують населення проти Президента.

Армія бюрократів процедурно непідконтрольна нікому та не ризикує бути покараною за корупцію чи невиконання рішень, не має вмінь, щоб планувати виконання програми Президента.

Уніфікована система підготовки державного службовця відсутня. Навчання з державного управління сьогодні перетворилося на дуже вигідний бюджетний бізнес, який знищить політичне майбутнє Президента.

Нинішній бюрократ тримає у своїх руках усі ключі до національного багатства, не має ризику бути покараним за корупцію і завжди вміє пояснити політику, чому те або інше рішення неможливо виконати. Він, очевидно, не має жодного вміння, потреби або примусу планувати реалізацію програми Президента, адмініструвати її виконання, регулярно відстежувати перебіг виконання.

Незважаючи на те, що Президент публічно оголошує своє політичне рішення, яке має негайно здійснюватися, будь-який бюрократ може цілком легітимно дозволити собі почати нове дослідження доцільності цього рішення. Всю систему побудовано таким чином, що потрібні десятки та сотні узгоджень після публічного оголошення рішення Президента. Країною управляє не Президент, а державна служба.

Адміністративна реформа ситуацію лише погіршить. Вона звелася до скорочення службовців і призведе до втрати контролю над державним управлінням, тому що не передбачає жодної реформи якості.

Навіть якщо вдасться скоротити кількість державних службовців, усі решта проблеми залишаться. Самі скорочення не можуть змінити якості державної служби. Тільки через жорстке визначення нових стандартів роботи державного апарату і конкурсну відповідність стандартам можна досягти ефективного управління та необхідного скорочення.

Є лише одна єдина мета реформи державного управління — забезпечити адміністративну спроможність виконання політичних рішень, яка включає планування, виконання політичних рішень і надання послуг високої якості населенню. Публічно оголошене політичне рішення Президента для бюрократа має стати військовим наказом: "НЕГАЙНО ВИКОНАТИ". Державний службовець мусить надавати послуги на своєму робочому місці, а не продавати їх.

Відсутність публічної кампанії на підтримку Президента

Популяризація програми Президента робиться як радянська політінформація, а не як широкі публічні кампанії демократичного уряду. Нинішній формат популяризації програми Президента не залучає до роботи людей, які обов'язково підтримали б програму. Дискусії на ток-шоу не виходять за межі старих тем. Не робиться жодного аналізу ціни нероблення, ціни проблеми для різних верств населення.

Публічна присутність Президента, висвітлення його діяльності очевидно має метою позитивне сприйняття Президента. Проте репресивними методами, які використовуються сьогодні, неможливо забезпечити позитивне сприйняття. Репресії обов'язково породжують супротив, напруженість і конфлікти. Забезпечення підтримки населення для західних Президентів — це не тільки робота піар-кампаній, а й службові обов'язки державних службовців, які займаються консультаціями з громадськістю та зацікавленими сторонами, створюють контраргументи на аргументи опозиції, аналізують ціну нероблення, готують публічні документи.

Відсутність підтримки громадянського суспільства призводить до збільшення кількості конфліктів. Щоб цього уникнути, треба реально консультуватися з усіма зацікавленими групами у суспільстві. В інакшому разі залишається тільки стріляти. Якщо не можеш стріляти — треба консультуватися.

Нейтралізація ризиків

Щоб нейтралізувати ці ризики потрібно зробити кілька хірургічних дій.

Створити контроль за діями державних служб. Для цього:

- наявні органи контролю та аудиту в кожному державному відомстві перетворити на внутрішній аудит;
- створити незалежний від керівників державних органів Національний орган контролю та аудиту при Президентові України;
- організувати спеціальне навчання для контролюючих органів разом з ЄС і США.

Замість енциклопедичної Програми економічних реформ виділити політичний пріоритет Президента – якість життя, що складається з:

- добробуту: економічне зростання, інновації, державне регулювання, найвигідніші умови для підприємництва, бізнес-клімат, розробки і дослідження;
- якісних суспільних послуг: охорони здоров'я, освіти (рівний доступ і конкурентоспроможність університетів, підтримка науки та інновацій), соціальних послуг, послуг ЖКГ;
- комфортного і безпечного середовища: суспільна рівність, розподіл доходів, гендерна рівність, знищення корупції, безпека, правоохоронна діяльність, екологія.

У рамках пріоритету якості життя переорганізувати ті завдання і реформи, без яких він не може бути досягнений і здійснений. Усі дії президентської команди, уряду мають показувати кожним кроком, яким чином вони впливають на поліпшення якості життя.

Звести в один стратегічний управлінський процес використання науково-інтелектуального потенціалу нації. Для цього:

- поєднати науку і наукові дослідження з промисловістю та торгівлею. Саме такою є місія центрального економічного міністерства Великої Британії;
- Міністерство економіки та торгівлі перетворити на Міністерство науки, промисловості і торгівлі. Воно має бути Президентським координатором і відповідати за зведення грошей, організацій, діяльності в один процес, в результаті якого країна отримує доходи. Наука має працювати на промисловість, промисловість орієнтуватися на замовлення торгівлі: НАУКА → створює інновації, що перетворюються на продукти для промисловості, → ПРОМИСЛОВІСТЬ → виробляє нові продукти, що перетворюються на товари, → ТОРГІВЛЯ → перетворює товари на гроші для науки.

Централізувати систему підготовки і підвищення кваліфікації державної служби:

- реформувати Головне управління державної служби: забрати від нього всі фінансові функції і перетворити його на повноцінний департамент розвитку людських ресурсів у державній службі – сучасний відділ кадрів;
- вивести з уряду всі навчальні заклади державного управління, зосередити їх у системі Національної академії державного управління при Президентові України;
- створити Національний центр регіональної державної служби;
- терміново і радикально переорієнтувати державні програми навчання держслужбовців на надання точного переліку необхідних вмінь: аналізувати наслідки рішень, проводити консультації із зацікавленими сторонами, надавати аналіз результатів консультацій.

Провести національну дискусію про недопустимість свободи і лібералізму всередині у державному апараті. Показати:

- демократія — це не хаос, а жорстка вертикаль виконавчої влади, жорстка ієрархія, підпорядкування, суворе і негайне покарання за невиконання наказів і процедур;
- демократія означає верховенство права, вільні вибори, право людини на свободу слова та віросповідання. Гарантом демократичних свобод є Президент;
- біля кожного державного службовця, який працює з населенням, вмістити інформацію

про послуги, які він надає, і кроки, які мусить здійснити громадянин для їх отримання, щоб відмінити необхідність випрошувати їх в державного службовця.

Ці кроки підвищать міжнародну репутацію Президента, збільшать його популярність серед українців. Населення отримає робочі місця і вищу якість життя. Всі ці дії вивільнять величезну кількість ресурсів, що дасть змогу фінансувати необхідні реформи.

Вперше надруковано у ЛІГА.новини, 24 грудня 2010

Віра Нанівська — директор Міжнародного центру перспективних досліджень.

“Європейські акценти” — щомісячне видання МЦПД, яке запроваджує дискусію з важливих питань європейської інтеграції України та політики ЄС стосовно України. Публікацію видано за підтримки Фонду аналітичних центрів Інституту відкритого суспільства (OSI).